
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Отримано: 6.12.2022

Прорецензовано: 20.12.2022

Прийнято до друку: 26.12.2022

e-mail: nataliagagina@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5403-9221>

Web of Science Reseacher ID: H-4660-2014

e-mail: lena@kilko.name

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1729-4864>

Web of Science Reseacher ID: G-4719-2014

DOI: 10.25264/2519-2558-2022-16(84)-94-98

Гагіна Н. В., Лось О. В. Розвиток іншомовної комунікативної компетентності студентів філологічних спеціальностей методами активного навчання. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 16(84). С. 94–98.

УДК: 378.147.091.31-059.2:81

Гагіна Наталія Вікторівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Лось Олена Вікторівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет «Чернігівська політехніка»

РОЗВИТОК ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ МЕТОДАМИ АКТИВНОГО НАВЧАННЯ

У статті досліджуються методи активного навчання в підготовці майбутніх філологів для розвитку іншомовної комунікативної компетентності. Автори уточнюють поняття іншомовної комунікативної компетентності, яка вважається базовою складовою фахової компетентності майбутніх філологів. Вона визначається як здатність, що ґрунтується на системі набутих знань, навичок і вмінь, а також індивідуальних та особистісних характеристик, якостей, цінностей, забезпечує організацію та реалізацію міжособистісної та міжкультурної комунікації різними мовами в усній і письмовій формі, дозволяє майбутнім філологам розв'язувати складні завдання та практичні проблеми з фаху. Драматизація та інсценізація оригінальних творів художньої літератури, фільмів розглядаються як ефективні методи, що сприяють розвитку комунікативної компетентності, розумових здібностей, емоційної сфери особистості студентів. Застосування цих методів у іншомовній підготовці фахівців філологічного профілю шляхом інтерпретації літературних зразків іноземною мовою дозволяє долучитися до соціокультурного контексту, лінгвістичних маркерів соціальних стосунків, виразів народної мудрості, розмаїття діалектів та акцентів, та набутти оригінального позитивного лінгвістичного досвіду. Драматизація та інсценізація підвищують навчальну мотивацію студентів, усувають психологічні бар'єри комунікації іноземною мовою, допомагають швидко опанувати та обирати релевантні зразки мовлення задля кращої асиміляції лексичних і граматичних структур, моделі мовної поведінки, відточувати вимову, інтонацію. Ці методи активного навчання дозволяють студентам інтегрувати навички і вміння в процесі створення творчого продукту, одночасно застосовувати мовленнєві вміння у значущому для студента контексті та спільній й емоційно насиченій навчальній взаємодії.

Ключові слова: іншомовна комунікативна компетентність, активні методи, підготовка філологів, драматизація.

Nataliia Gagina,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Chernihiv Polytechnic National University
Olena Los,
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Chernihiv Polytechnic National University

DEVELOPMENT OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF PHILOLOGY STUDENTS BY MEANS OF ACTIVE LEARNING METHODS

The article deals with active learning methods used in the training of philologists to develop foreign language communicative competence. The authors clarify the term of foreign language communicative competence which is considered as a basic component of the

professional competence of philologists. It is defined as an ability based on the system of acquired knowledge and skills, as well as individual characteristics, qualities, values, which ensures the organization and implementation of interpersonal, intercultural communication in different languages in oral or written form, allows philologists to solve complex professional tasks and practical problems. Dramatization and performance of original works of fiction and films are considered as effective methods that promote the development of communicative competence, mental abilities, and the emotional sphere of students. The application of these methods in the training of philologists by means of interpretation of literary works in a foreign language enables them to explore the socio-cultural context, to get acquainted with linguistic markers of social relations, folk wisdom, variety of dialects and accents, and to acquire an original positive linguistic experience. Dramatization increases student educational motivation, removes psychological barriers to communication in a foreign language, helps to master and choose relevant speech patterns for better assimilation of lexical and grammatical structures, speech patterns, to improve pronunciation, intonation. These active learning methods allow students to integrate skills and abilities in the process of a creative activity, while simultaneously applying speaking skills in a meaningful context and emotionally rich learning interaction.

Keywords: foreign language communicative competence, active methods, training of philologists, dramatization.

Актуальність теми. Формування та розвиток іншомовної комунікативної компетентності постає першочерговим завданням підготовки фахівця іноземної філології в закладах вищої освіти. Здатність майбутніх філологів до різноаспектної комунікації в професійній діяльності, розв'язання складних вузькопрофільних завдань та практичних проблем, толерантності та гнучкості в міжособистісній взаємодії забезпечує реалізацію інтелектуального й особистісного потенціалу, конкурентоспроможність на національному та світовому ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання комунікативної компетентності знайшло відображення в численних працях вітчизняних та зарубіжних науковців. Попри те, що активне дослідження комунікативної компетентності розпочалося ще в 70х роках ХХ ст. (С. Савіньон, Д. Хаймз), цей концепт досі є предметом сучасних наукових розвідок. Різні аспекти іншомовної комунікативної компетентності досліджували Н. Арістова, Д. Беґека, О. Біґич, Г. Борецька, Н. Бориско, І. Зимня, М. Кенелі, Р. Коцюба, С. Ніколаєва, О. Павленко, Є. Пассов, Р. Петрух, М. Свейн.

Метою статті є уточнення концепту іншомовної комунікативної компетентності та дослідження її розвитку в підготовці майбутніх філологів методами активного навчання.

Виклад основного матеріалу. Дослідження іншомовної комунікативної компетентності, на нашу думку, потребує уточнення сутності концепту «компетентність». У Законі України «Про вищу освіту» компетентність визначається як здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей (Про вищу освіту, 2014). Відповідно до освітнього стандарту підготовки майбутніх філологів формування та розвиток комунікативної компетентності постає ключовою складовою професійної компетентності.

Д. Хаймз визначає комунікативну компетентність як здатність використовувати граматичну компетентність у різноманітних комунікативних ситуаціях (Hymes, 1972). С. Савіньон у своїй концепції комунікативної компетентності зосереджує увагу на аспекті здатності, зокрема, здатності функціонувати в реальному комунікативному середовищі, тобто в динамічному обміні, в якому лінгвістична компетентність адаптується до усього потоку інформації, як лінгвістичної, так і паралінгвістичної, одного або кількох співрозмовників (Savignon, 1972).

Комунікативна компетентність як поєднання знання та вміння використовувати ці знання в реальній ситуації комунікації була визначена М. Кенелі і М. Свейн (Canale, Swain, 1980; Canale, 1983). Науковці заклали теоретичне підґрунтя до розуміння іншомовної комунікативної компетентності та її чотирьох компонентів, а саме: граматичної соціолінгвістичної, дискурсивної і стратегічної компетентностей. Граматична компетентність пов'язана з оволодінням кодом мови (вербальним і невербальним) і передбачає необхідні знання і вміння, щоб розуміти і точно виражати буквальний зміст висловлювань. Соціолінгвістична компетентність охоплює соціокультурні норми і правила дискурсу. Вона стосується того, наскільки доречно розуміються і продукуються висловлювання в різних соціолінгвістичних контекстах відповідно до таких факторів, як статус учасників комунікації, мета інтеракції, прийняті норми взаємодії. Дискурсивна компетентність базується на здатності досягати когезії за формою та когерентності за значенням під час продукування усних та письмових висловлювань. Стратегічна компетентність передбачає оволодіння вербальними і невербальними комунікативними стратегіями, покликаними, з одного боку, компенсувати збої в комунікації, з іншого, поліпшувати її ефективність.

Відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти комунікативна мовленнєва компетентність містить лінгвістичну, соціолінгвістичну та прагматичну компетентності (Загальноєвропейські Рекомендації, 2003; 2020). У розв'язанні питання щодо уточнення сутності та змісту іншомовної комунікативної компетентності сучасні дослідники акцентують увагу на тому, що зазначений концепт слід розглядати в поєднанні з особистісними характеристиками учасників комунікації.

Так, С. Ніколаєва визначає іншомовну комунікативну компетентність як здатність успішно вирішувати задачі взаємодії і взаєморозуміння з носіями іноземної мови відповідно до норм і культурних традицій під час спілкування (Ніколаєва, 2012: 12). Дослідниця виокремлює наступні компоненти іншомовної комунікативної компетентності: мовні (фонетична, лексична, граматична, у техніці читання і письма), мовленнєві компетентності, лінгвосоціокультурна, навчально-стратегічна компетентність (Ніколаєва, 2012: 45). Погоджуємося з думкою дослідниці, що іншомовна комунікативна компетентність базується не тільки на знаннях, навичках і вміннях, але й охоплює особисте ставлення до них людини, а також її досвід, який дає змогу долучити ці знання до того, що вона вже знала, та її здатність зрозуміти той контекст, де вони можуть застосуватись (Ніколаєва, 2010: 12). Іншомовна комунікативна компетентність має розглядатися не як певний обсяг знань, навичок і умінь, а саме як здатність використовувати їх в іншомовному спілкуванні. Основними характерними рисами іншомовної комунікативної компетентності вважаються динамічність, імпліцитність, комплексність, культурна зв'язність та релятивність (Методика навчання, 2013: 90-91).

Д. Беґека визначає досліджуваний концепт як набуті іншомовні знання (лінгвістичні, лінгвосоціокультурні, лінгвокраїнознавчі, культурологічні, стратегічні, дискурсивні, комунікативно-поведінкові, практичні), необхідні для створення і розуміння усних і письмових іншомовних висловлювань в залежності від мети комунікації (Беґека, 2015: 49).

У нашому дослідженні іншомовна комунікативна компетентність аналізується як базова складова фахової компетентності майбутніх філологів. У цьому зв'язку наведемо тлумачення вітчизняних дослідників професійно зорієнтованої комунікативної компетентності. Комунікативна компетентність майбутнього фахівця розуміється як професійно-особистісна характеристика, яка забезпечує його готовність і здатність виконувати професійні функції відповідно до поставлених стандартів і вимог (Підручна, 2008: 3); інтегративна характеристика особистості, яка є підґрунтям професійної компетентності та поєднує в собі комплекс знань, умінь, навичок, якостей, необхідних для здійснення успішної професійної взаємодії (Петрух, 2017: 4); система знань, умінь і навичок, цінностей і ціннісних орієнтацій, особистісних якостей, від рівня сформованості якої, залежить ступінь готовності і здатності спілкуватися, ефективно взаємодіяти з іншими учасниками комунікативного процесу, а також засвоювати нові й більш ефективні моделі комунікативної поведінки (Арістова, 2017).

У межах окресленої проблеми тлумачимо іншомовну комунікативну компетентність майбутніх філологів як здатність, що ґрунтується на системі набутих знань, навичок і умінь, а також індивідуальних та особистісних характеристик, якостей, цінностей, забезпечує організацію та реалізацію міжособистісної та міжкультурної комунікації різними мовами в усній і письмовій формі, дозволяє майбутнім філологам розв'язувати складні завдання та практичні проблеми з фаху.

Значну роль в успішному розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутнього філолога відіграють активні та інтерактивні методи та технології на засадах комунікативного, діяльнісного та студенто-центрованого підходів. Будь-які види активного навчання, де студенти безпосередньо залучені до практичної пізнавальної діяльності, самостійно опановують знання, вміння, навички у процесі активної взаємодії в освітньому середовищі, мають низку переваг порівняно з традиційними. Застосування таких методів активного навчання, як дискусія, дебати, метод мозкового штурму, проблемний та проєктний метод, ділові та рольові ігри, симуляція, драматизація, спонукає до усвідомленої розумової й практичної діяльності, створює умови для реалізації особистісного творчого потенціалу, уможливорює вмотивований розвиток іншомовної комунікативної компетентності.

На нашу думку, у підготовці філологів важливим є формування лінгвістичної, соціолінгвістичної та прагматичної компетентностей у комплексі. Дотичними для нашого бачення окресленого кола питань вважаємо проблемне та проєктне навчання, що набули широкого застосування у підготовці фахівців в іншомовній освіті.

Проєктна діяльність викликає інтерес з точки зору можливості отримання під час навчання реального, практичного результату, за допомогою інтеграції знань, мовленнєвих умінь, комунікативних стратегій, індивідуальних характеристик та особистісних якостей. Виконання групового проєкту залучає студентів до активної іншомовної комунікативної взаємодії, підвищує мотивацію, посилює навчальну автономію, сприяє адекватній самооцінці учасників.

Проблемне навчання, що передбачає наявність проблемної ситуації, спрямованої на розвиток продуктивного мислення у пошуках шляхів її вирішення з залученням раніше набутих знань та умінь, покликане створити умови для отримання досвіду творчої діяльності, стимулювання комунікативної активності, активізації пізнавальної діяльності, розвитку когнітивної гнучкості, критичного і логічного мислення, вміння орієнтуватися в нетиповій ситуації. За відомою класифікацією М. Махмутова, проблемне навчання розглядається як наукова (теоретичне дослідження навчальних проблем), практична (практичне розв'язання проблеми в новій ситуації на основі набутого знання) або художня творчість (розв'язання проблеми шляхом залучення творчих здібностей студентів) (Махмутов, 1977: 82). Драматизація та інсценізація як різновиди проблемного методу дозволяють застосовувати практичні вміння та досвід комплексно, а також реалізовувати особистісний потенціал при створенні власного освітнього продукту, що представляє неабиякий інтерес для нашого дослідження.

Драматизація та інсценізація оригінальних творів художньої літератури, фільмів сприяють розвитку комунікативної компетентності, розумових здібностей, емоційної сфери особистості студентів. Часто вони розглядаються як популярний ігровий метод оволодіння іноземною мовою саме в молодшій школі, проте, вважаємо, їх доречними для застосування в іншомовній підготовці фахівців філологічного профілю, оскільки студенти вчаться інтерпретувати літературні зразки іноземною мовою, долучаються до соціокультурного контексту, а саме лінгвістичних маркерів соціальних стосунків, виразів народної мудрості, розмаїття діалектів та акцентів, набувають оригінального позитивного лінгвістичного досвіду тощо. Між іншим, драматизація та інсценізація підвищують навчальну мотивацію студентів, усувають психологічні бар'єри комунікації іноземною мовою, допомагають швидко опановувати та обирати релевантні зразки мовлення задля кращої асиміляції лексичних і граматичних структур, моделі мовної поведінки, відточувати вимову, інтонацію. Попри розповсюджену думку про розважальний характер такого виду діяльності, ми розглядаємо його як тригер когнітивної активності, що якісно позначається на процесі оволодіння іноземною мовою.

Нами вже було наголошено на перевагах цього виду діяльності для навчання дорослих іноземної мови (Gagina, Los, 2017). Практичну значущість драматизації для розвитку іншомовної комунікативної компетентності знаходимо в працях інших науковців (П. О'Гара, С. Голден, О. Дацків, А. Мейлі, С.Т. Ценг).

Нам імпонує дослідження С.Т. Ценг, яка аналізує досвід проєктної діяльності з використанням оригінальних фільмів англійською мовою та їх подальшою інсценізацією на засадах WLA (Whole Language Approach) (Tseng, 2018: 63). Використання комплексних завдань, що покладені в основу проєктної діяльності, уможливорює засвоєння певних мовних структур у конкретних ситуаціях. Спільна творча, інтерактивна та експресивна діяльність знімає комунікативні перешкоди, покращує запам'ятовування, розширює словниковий репертуар, мінімізує невпевненість та страхи зробити помилку і загалом розвиває комунікативні здібності. Реалізація проєкту відбувається за наступними етапами: вибір художнього фільму, перегляд, презентація та обговорення сюжету, акторського складу, критичних відгуків, мовна адаптація частини фільму з подальшим написанням сценарію, репетиції з фокусом на дотримання та релевантність вербальних та невербальних правил та норм, підготовка до інсценізації (вибір костюмів, музики, створення декорацій тощо), і, безпосередньо, представлення кінцевого результату проєкту (інсценування). Роль викладача полягає в здійсненні постійного супроводу, надання рекомендацій студентам щодо правильності англомовної адаптації, вимови та ін., окресленні чітких критеріїв оцінювання проєктної роботи. Суб'єктивні враження учасників після завершення проєкту свідчать про ефективність методики, оскільки спостерігається вдосконалення всіх мовленнєвих умінь, а саме здатності краще розуміти на слух іноземну мову, читати, спілкуватися, продукувати письмові висловлювання, розуміти соціокультурні особливості. Студенти також наголошують

на таких позитивних надбаннях, як природність та невимушеність спілкування, підвищення навчальної мотивації, уміння виступати перед великою аудиторією, впевненість у користуванні іноземною мовою.

Висновки. На нашу думку, проєктна діяльність на основі драматизації та інсценізації може успішно застосовуватись у підготовці філологів. Ці методи активного навчання дозволяють студентам інтегрувати навички і вміння в процесі створення творчого продукту, що призведе до підвищення рівня володіння іноземною мовою. Можливість одночасного використання всіх мовленнєвих умінь у значущому для студентів контексті та спільній й емоційно насиченій навчальній взаємодії переважає оволодіння компонентами іншомовної комунікативної компетентності порізно, що, у свою чергу, позитивно впливає на результати навчання. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у впровадженні проєктів драматизації в навчальний процес з можливістю розробки вибіркової компоненти освітньої програми підготовки філологів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Література:

1. Арістова Н. О. Комунікативна компетентність майбутніх філологів: сутність, зміст, структура. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, Психологія*. 2017. № 11 С. 9–15.
2. Беґека Д. А. Підготовка майбутніх магістрів іноземної філології до формування фахової комунікативної компетентності студентів педагогічного університету : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2015. 259 с.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2003. 273 с.
4. Махмутов М. И. Организация проблемного обучения в школе. Книга для учителей. М. : Просвещение, 1977. 240 с.
5. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.
6. Николаева С. Ю. Проект “Тьюнинг образовательных систем в мире” и формирование иноязычной коммуникативной компетентности. *Иноземні мови*. 2012. №2. С. 5–12.
7. Николаева С. Ю. Сучасні тенденції формування іншомовної комунікативної компетенції в учнів початкової школи. *Иноземні мови*. 2012. №1. С.42–51.
8. Николаева С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Иноземні мови*. 2010. №. 1. С. 11–17.
9. Петрух Р. Б. Формування комунікативної компетентності у майбутніх викладачів вищого аграрного навчального закладу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2017. 22 с.
10. Підручна З. Ф. Формування професійної комунікативної компетентності майбутніх перекладачів у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2008. 22 с.
11. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
12. Canale M. From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy. *Language and Communication* / J. Richards, R. Schmidt (eds.). London, 1983. P. 2–27.
13. Canale M., Swain M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics*. 1980. №1. P. 1–47.
14. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume. Strasbourg : Council of Europe Publishing, 2020. URL: <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>
15. Gagina N. V., Los O. V. Using active learning techniques in a foreign language classroom. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2017. No. 52. Issue 113. P. 27–30.
16. Hymes D. H. On Communicative Competence. *Sociolinguistics* / J. B. Pride, J. Holmes (eds.). Baltimore, 1972. P. 269–293.
17. Savignon S. J. Communicative Competence: an experiment in foreign language teaching. Philadelphia : Center of Curriculum Development, 1972. 115 p.
18. Tseng C. T. Developing communicative competence through drama-based projects in an EFL classroom. *International Journal of English Language Teaching*. 2018. Vol. 6, No.8. P. 60–71.

References:

1. Aristova, N. O. (2017). *Komunikatyvna kompetentnist maybutnikh filolohiv: sutnist, zmist, struktura* [Communicative competence of future philologists: essence, content, structure]. *Bulletin of the National Aviation University. Series: Pedagogy, Psychology*, 11, 9–15.
2. Beheka, D. A. (2015). *Pidhotovka maybutnikh mahistriv inozemnoyi filolohiyi do formuvannya fakhovoyi komunikatyvnoyi kompetentnosti studentiv pedahohichnoho universytetu* [Training of future masters of Foreign Languages in the formation of professional communicative competence of students in Pedagogical University]. *Candidate's thesis*. Kyiv.
3. *Zahalnoievropeyski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia*. (2003). [Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment]. K.: Lenvit.
4. Makhmutov, M. Y. (1977). *Orhanizatsiya problemnogo obucheniya v shkole. Kniga dlya uchitelya* [Organization of problem-based learning at school. Book for teachers]. M.: Prosvescheniye.
5. *Metodyka navchannya inozemnykh mov i kultur: teoriya i praktyka : pidruchnyk dlya stud. klasychnykh, pedahohichnykh i lnhvistychnykh universytetiv*. (2013). [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice: a textbook for students of classical, pedagogical and linguistic universities]. K.: Lenvit.
6. Nikolayeva, S. Yu. (2012). *Proekt “Tyuning obrazovatelnykh sistem v mire” i formirovaniye inoyazychnoy kommunikativnoyi kompetentnosti* [The project “Tuning educational systems in the world” and the formation of foreign language communicative competence]. *Foreign languages*, 2, 5–12.
7. Nikolaieva, S. Yu. (2012). *Suchasni tendentsiyi formuvannya inshomovnoyi komunikatyvnoyi kompetentsiyi v uchniv pochatkovoyi shkoly* [Modern trends in the formation of foreign language communicative competence in primary school students]. *Foreign languages*, 1, 42–51.
8. Nikolaieva, S. Yu. (2010). *Tsili navchannya inozemnykh mov v aspekti kompetentnisoho pidkhdou* [Objectives of learning foreign languages in the aspect of competence approach]. *Foreign languages*, 1, 11–17.
9. Petrukh, R. B. (2017). *Formuvannya komunikatyvnoyi kompetentnosti u maybutnikh vykladachiv vyshchoho ahrarnoho navchalnoho zakladu* [Formation of communicative competence of future teachers of higher agricultural education institutions]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv.
10. Pidruchna, Z. F. (2008). *Formuvannya profesiynoyi komunikatyvnoyi kompetentnosti maybutnikh perekladachiv u protsesi fakhovoyi pidhotovky* [The future interpreters' professional communicative competence formation in the professional training process]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Ternopil.
11. *Pro vyshchu osvitu : Zakon Ukrainy* [Law of Ukraine “On Higher Education”]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

12. Canale, M. (1983). From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy. In J. Richards and R. Schmidt (eds.), *Language and Communication* (pp. 2–27). London: Longman.
13. Canale, M., & Swain, M. (1980). Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics*, 1, 1-47.
14. Council of Europe (2020), Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume. Strasbourg: Council of Europe Publishing. Retrieved from <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>.
15. Gagina, N. V., Los, O. V. (2017). Using active learning techniques in a foreign language classroom. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, 52, 113, 27-30.
16. Hymes, D. H. (1972). On Communicative Competence. In Pride, J. B., & Holmes, J. (eds.), *Sociolinguistics* (pp. 269-293). Baltimore: Penguin Education, Penguin Books Ltd.
17. Savignon, S. J. (1972). *Communicative Competence: an experiment in foreign-language teaching*. Philadelphia: Center of Curriculum Development.
18. Tseng, C. T. (2018). Developing communicative competence through drama-based projects in an EFL classroom. *International Journal of English Language Teaching*, 6, 8, 60-71.